

به نام خدا

شماره چاپ: ۱۷۷۸

دوره هفتم - سال چهارم

شماره ثبت: ۶۹۹

تاریخ چاپ: ۱۳۸۶/۳/۲۰

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح نحوه انجام بازرسیهای کمی و کیفی

کالاهای وارداتی توسط شرکتهای بازرسی ایرانی

با صد درصد سهام افراد ایرانی»

فهرست مطالب

۱	چکیده .....
۲	مقدمه .....
۳	۱. موضوع طرح .....
۴	۲. اهداف مورد نظر طراحان طرح .....
۵	۳. بررسی دیدگاههای موافقان و مخالفان طرح قانونی .....
۸	۳-۱. دیدگاههای مختلف موافقان طرح .....
۱۵	۳-۲. دیدگاههای مختلف مخالفان طرح .....
۲۵	۴. جمع بندی نظرات مختلف و نتیجه گیری .....
۲۹	پیشنهادات .....
۳۰	منابع و مأخذ .....

کد موضوعی: ۱۹۰

شماره مسلسل: ۸۵۸۲

مهر ماه ۱۳۸۶

دفاتر: مطالعات اقتصادی

مطالعات حقوقی

مطالعات زیربنایی

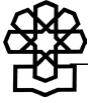
اظهار نظر کارشناسی درباره:
**«طرح نحوه انجام بازرسیهای کمی و کیفی کالاهای
 وارداتی توسط شرکتهای بازرسی ایرانی با
 صد درصد سهام افراد ایرانی»**

چکیده

با توجه به نقش و اهمیت بازرسی کمی و کیفی کالاها در تشریفات گمرکی مربوط به واردات کالا و وظیفه مستقیم شرکتهای بازرسی در این خصوص، نمایندگان محترم مجلس طرحی را ارائه کرده‌اند که با استفاده از ابزار واگذاری این فعالیت به شرکتهای صد درصد ایرانی اهداف متعددی را دنبال می‌کند.

گزارش حاضر می‌کوشد ضمن بررسی این طرح و اهداف آن، نحوه فعالیت شرکتهای بازرسی را بررسی کرده و با ارائه دیدگاه مخالفان و موافقان پیشنهاد مشخصی در خصوص ماده واحده مربوطه ارائه دهد.

جمع‌بندی نظرات مختلف در این زمینه نشان می‌دهد که اهداف مسأله امنیتی مورد نظر طراحان این طرح تنها در صورتی که کالاهای خاص این حوزه را مدنظر قرار دهد محقق می‌شود و لازم است به‌منظور پرهیز از اختلال در فضای رقابتی فعالیت شرکتهای بازرسی، از اعمال هر گونه تبعیض و انحصار در این زمینه جلوگیری شود. در صورت نیاز به اعمال روش‌های حمایتی برای شرکتهای ایرانی

شاغل در این حوزه می‌توان به دولت پیشنهاد نمود که بازرسی کالاهای وارداتی مربوط به بخش دولتی را به شرکتهای بازرسی ایرانی دارای بیش از ۵۱ درصد سهام افراد ایرانی ارجاع نماید.

مقدمه

در تعاریف و اصطلاحات تجارت بین‌الملل، «بازرسی قبل از حمل»^۱ به فرایندی اطلاق می‌شود که طی آن بازرسی کالاها به وسیله بنگاه خاص منتخب خریدار قبل از حمل به کشور دیگر انجام می‌شود.^۲ به‌طور کلی به مجموعه عملیاتی که شامل بازرسی، بازرینی، بررسی، نمونه‌برداری، اندازه‌گیری، آزمایش و عملیات مشابه که توسط بازرس مستقل به‌منظور تعیین کمیت و کیفیت و سایر مشخصه‌های کالا یا تجهیزات، تأسیسات و خدمات مورد معامله بین خریدار و فروشنده به‌منظور مقابله و مقایسه و انطباق آن با شرایط مندرج در قرارداد خرید و اعتبار اسنادی و صدور گواهینامه بازرسی صورت می‌گیرد، نظارت^۳ می‌گویند.

هر چند در خصوص ماهیت و نقش بازرسی به عنوان یکی از عواملی که می‌تواند مدت زمان انجام تشریفات گمرکی را با تأخیرهای طولانی مواجه سازد در مطالعات بین‌المللی تردیدهای جدی وجود دارد^۴ با این حال نظارت بر کمیت و کیفیت کالاهای

1. Preshipment Inspection

۲. صادقی یارندی، سیف‌الله، طارم سری، مسعود، فرهنگ توصیفی اصطلاحات تجارت بین‌الملل و سازمان جهانی تجارت WTO، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، تهران، ۱۳۸۵.

3. Surveillance

۴. جهت کسب اطلاعات بیشتر رجوع کنید به:

Doing business in 2006 (Creating Job's), World Bank and the International Finance.

وارداتی در مبدأ حمل (فروشنده) و بررسی تطابق کالا با استانداردها و مفاد قرارداد مورد نظر خریدار یکی از مواردی است که در راستای حمایت از حقوق مصرف‌کننده و لزوم رعایت استانداردهای فنی در کشور مورد توجه قرار گرفته است. شرکت‌های بازرسی مورد تأیید مؤسسه استاندارد که در بخش بازرسی کالاهای وارداتی در کشور فعالیت می‌کنند، نقش مهمی در چگونگی و کیفیت این بازرسی‌ها و ارزیابی انطباق با استانداردهای اجباری داشته و می‌توانند موارد مختلف ساخت، حمل و انتقال کالا به کشور را مورد ارزیابی و نظارت قرار دهند.

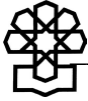
۱. موضوع طرح

طرح «نحوه انجام بازرسی‌های کمی و کیفی کالاهای وارداتی توسط شرکت‌های بازرسی ایرانی با صددرصد سهام افراد ایرانی»^۱ ماده واحده‌ای به شرح زیر، ارائه می‌دهد.

ماده واحده - از تاریخ تصویب این قانون کنترل کمی و کیفی کالاهای وارداتی شامل مواد اولیه و ساخت تا مرحله بسته‌بندی بازرگانی، حمل، تخلیه و انتقال کالا به محل مصرف فقط توسط شرکت‌ها و مؤسسات بازرسی‌کننده داخلی که صددرصد^۲ (۱۰۰٪) سهام آن متعلق به افراد ایرانی بوده و دارای مجوز فعالیت از مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی هستند مجاز می‌باشد.

۱. طرح دوشوری «نحوه انجام بازرسی‌های کمی و کیفی کالاهای وارداتی توسط شرکت‌های بازرسی ایرانی با صددرصد سهام افراد ایرانی»، دوره هفتم، سال چهارم، شماره چاپ ۱۷۷۸، شماره ثبت ۶۹۹.

۲. مطابق گزارش شور اول این طرح که در کمیسیون صنایع و معادن به تصویب رسیده است، مقرر شده است که قید اولویت استفاده از شرکت‌های بازرسی‌شده داخلی که حداقل پنجاه و یک درصد (۵۱ درصد) سهام آن‌ها متعلق به افراد ایرانی است جایگزین قید فعلی شود و شرکت‌های خارجی نیز مکلف به ثبت در داخل کشور شوند.

ارائه این ماده واحده متضمن ارائه احکامی به شرح زیر است:

۱. ارائه تعریفی از کنترل‌های کمی و کیفی کالاهای وارداتی شامل مواد اولیه و ساخت تا مرحله بسته‌بندی، حمل، تخلیه و انتقال کالا به محل مصرف.
۲. ایجاد انحصار برای فعالیت شرکت‌ها و مؤسسات بازرسی‌کننده داخلی که صددرصد سهام آن متعلق به افراد ایرانی است.
۳. جلوگیری از فعالیت شرکت‌هایی که درصد سهام ایرانیان در آن زیر حد نصاب تعیین شده (از تاریخ تصویب این قانون) است.
۴. تأکید بر دریافت مجوز از مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی.

۲. اهداف مورد نظر طراحان طرح

در این طرح اشاره شده که بعد از واقعه یازدهم سپتامبر شرکت‌های بازرسی خارجی مکلف شده‌اند تا هرگونه اطلاعاتی را در اختیار دولت متبوعه خود قرار دهند. بنابراین فعالیت شرکت‌های خارجی در این خصوص با توجه به اطلاعاتی که در زمینه‌های مختلف صنعتی و تجاری از نیازهای کشور دارند به عنوان یک تهدید برای امنیت کشور تلقی می‌شوند. طرح حاضر می‌کوشد با منع فعالیت این شرکت‌ها و واگذاری فعالیت‌ها به شرکت‌های دارای حد نصاب سهام ایرانی از این آسیب جلوگیری کند.

به‌طور کلی طراحان این طرح قانونی موارد زیر را به عنوان هدف از ارائه این طرح ارائه می‌کنند:

۱. لزوم حفظ امنیت اطلاعات کالا (جزئیات شرایط هر نوع کالا در اختیار

بازرسان خارجی است).

۲. تحقق انتقال دانش فنی (با توجه به حضور بازرسان ایرانی در محل ساخت، شرایط انتقال دانش فنی مهیا می‌شود).

۳. فراهم شدن زمینه رشد شرکت‌های ایرانی (توسعه شرکت‌های بازرسی ایرانی به سمت بازارهای خارجی).

۴. افزایش اشتغال (بازرسی در زمینه‌های گوناگون صنعتی، کشاورزی، معدنی و ...).

۵. عدم مغایرت با الزامات سازمان تجارت جهانی (هیچ تناقضی با الزامات یازده ماده‌ای ۱۹۹۴ میلادی) گات ندارد.

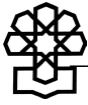
۶. فراگیری الزامات WTO در ایران (با توجه به اتصال به شرکت‌های سازنده و تولیدکننده خارجی).

۷. پایین آمدن هزینه‌های بازرسی و در نتیجه قیمت تمام شده کالا (با توجه به فعالیت نیروهای متخصص ایرانی و هزینه سربار کمتر).

۸. استقلال شرکت بازرسی (اصولاً منافع ملی و ملاحظات امور کشور در اولویت شرکت‌های بازرسی است).

۳. بررسی دیدگاه‌های موافقان و مخالفان طرح قانونی

با توجه به اهمیت و لزوم توجه به نظرات و پیشنهادهای گروه‌های ذی‌ربط در این حوزه مکاتبات و جلسات متعددی برگزار شد و از تمامی فعالان درخواست شد که نظرات خود را به مرکز پژوهش‌ها ارسال دارند.

جدول ۱. آمار مربوط به حجم اعتبار اسنادی کالاهای وارداتی شرکت‌های بازرسی فعال

در کشورهای ۲۰۰۳، ۲۰۰۴ و ۲۰۰۵ (ارقام به دلار)

نام شرکت	مجموع مبالغ اعتبار اسنادی کالاهای وارداتی در سال‌های ۲۰۰۳، ۲۰۰۴ و ۲۰۰۵
ایران SGS	۷,۸۰۱,۲۱۵,۳۷۴
شرکت بازرسی، مهندسی و صنعتی ایران	۶,۵۵۵,۷۳۱,۳۰۶
لوید آلمان	۳,۹۳۰,۳۸۰,۵۵۹
Omic	۳,۱۴۶,۷۷۱,۰۹۰
بخرد	۳,۰۸۵,۲۶۱,۵۳۸
شرکت بین‌المللی مهندسی ایران (ایرتیک)	۱,۷۹۴,۴۶۴,۵۰۶
Bureau veritas	۱,۷۶۳,۰۲۵,۹۴۴
شاردین آفرین	۱,۶۴۷,۸۸۱,۴۶۴
Contecna Inspectio N.S.A	۱,۳۸۲,۲۷۲,۰۵۱
Inspector group	۱,۳۲۸,۷۶۷,۸۳۴
شرکت Intertek International Ltd.	۱,۰۹۴,۷۳۳,۸۷۶
شرکت بین‌المللی بازرسی کالای تجاری	۶۶۶,۸۵۳,۸۵۶
شرکت Crown Agents	۵۳۸,۶۳۱,۳۷۲
Sea port Controllers	۴۷۰,۲۴۴,۶۴۵

مأخذ: گزارش عملکرد شرکت‌های بازرسی از سال ۲۰۰۳، مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، ۱۳۸۶.

[http://www.isiri.org/html/Davar/HTML/Amalkard%20Sherkathaieh%20Bazresi%20\(2003-2006\).pdf](http://www.isiri.org/html/Davar/HTML/Amalkard%20Sherkathaieh%20Bazresi%20(2003-2006).pdf)

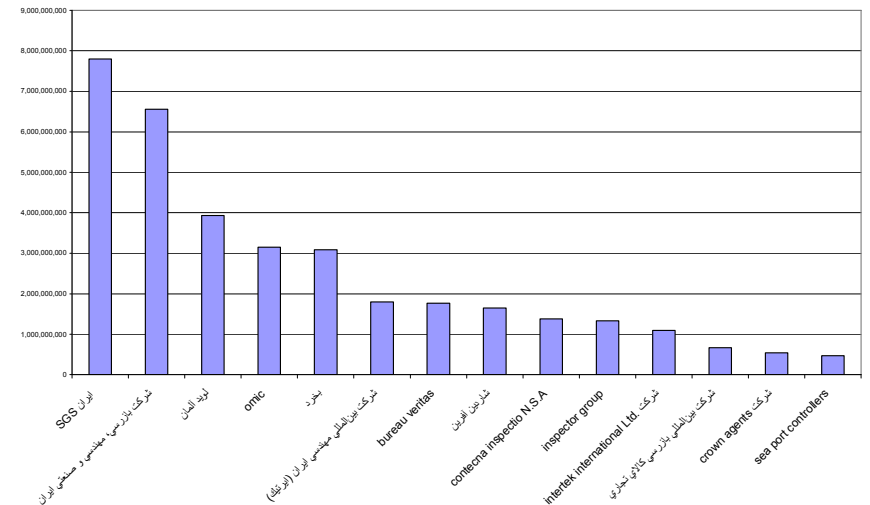
نکته: شرکت بین‌المللی مهندسی ایران (ایرتیک) از تاریخ ۱۳۸۴/۱۱/۱۲ با نام شرکت مهندسی و بازرسی ایکا جایگزین شده است.

نکته: در این جدول تنها به عملکرد شرکت‌هایی که گزارش عملکرد آن‌ها در طول سال‌های موردنظر مورد تأیید مؤسسه استاندارد و تحقیقات ضمنی قرار گرفته، اشاره شده است.

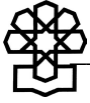
براساس فهرست شرکتهای بازرسی مورد تأیید مؤسسه استاندارد در زمینه کالاهای وارداتی، ۲۲ شرکت در این حوزه مجاز به فعالیت هستند که ۱۲ شرکت با عنوان شرکت ایرانی و ۱۰ شرکت دیگر به عنوان نمایندگی یا شعبه شرکتهای خارجی بوده که از کشورهای فرانسه، هلند، ژاپن، سوئیس، آلمان و انگلیس هستند. با بررسی آمار مربوط به اعتبار اسنادی کالاهای وارداتی شرکتهای بازرسی فعال در کشور در سالهای ۲۰۰۳، ۲۰۰۴ و ۲۰۰۵ مشاهده می شود که شرکتهای خارجی نقش عمدهای در انجام این امور در کشور دارند.

نمودار ۱. مقایسه حجم اعتبار اسنادی کالاهای وارداتی شرکتهای بازرسی فعال در کشور در سالهای ۲۰۰۳، ۲۰۰۴ و ۲۰۰۵

مأخذ: جدول (۱) گزارش.

۱. مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی، اداره کل بازرسی کالا و امور صادرات و واردات، دبیرخانه هیئت ارزیاب، فهرست شماره (۱)، شرکتهای بازرسی مورد تأیید مؤسسه استاندارد (بخش واردات)، خرداد ۱۳۸۶.
http://www.isiri.org/html/Davar/HTML/khordad86V_1_%20IMPORT.pdf

۳-۱. دیدگاه‌های مختلف موافقان طرح

علاوه بر طراحان طرح قانونی که به عنوان مدافع این طرح محسوب می‌شوند برخی از شرکتهای بازرسی ایرانی فعال در این حوزه^۱ نیز دلایلی را جهت دفاع از این موضوع مطرح کردند که در ذیل به آنها اشاره می‌شود.

الف) کسب تجربه و تخصص برای بازرسان ایرانی

یکی از اهداف اصلی این طرح تشویق بازرسان ایرانی برای ورود به بازار کار جدیدی است که تاکنون بخش عمده‌ای از آن توسط شعب یا نمایندگی‌های شرکتهای خارجی انجام می‌شد. یعنی شرکت بازرسی که نماینده خریدار ایرانی است کالای وارداتی را توسط شعبه خود در کشور مبدأ بازدید کرده و تأییدیه را برای خریدار ارسال می‌کند. با اجرای این طرح لازم است شرکتهای صددرد ایرانی در کشورهای مبدأ شعبه تأسیس کنند که این اقدام در کوتاه‌مدت میسر نیست، بنابراین لازم است کارشناسان و بازرسان ایرانی را جهت انجام بازرسی به کشور مبدأ اعزام کنند که مطمئناً اعزام کارشناسان متخصص به خارج از کشور و حضور آنها در فرایند انجام بازرسی کالا در زمینه فعالیت تخصصی آنها موجب کسب تجربه و ارتقای سطح تخصصی و مهارت این بازرسان خواهد شد.

۱. جهت ارزیابی و بررسی نظر موافقان این طرح از دیدگاه دو شرکت زیر استفاده شده است:

الف) نامه مورخ ۱۳۸۶/۵/۱۵ شرکت بازرسی مهندسی و صنعتی ایران به مرکز پژوهش‌ها با شماره ۲۲/۹۱۱۴/ع با موضوع بررسی طرح نحوه انجام بازرسی‌های کمی و کیفی کالاهای وارداتی.

ب) نامه مورخ ۱۳۸۶/۵/۱۷ شرکت بازرسی کیفیت و استاندارد ایران به مرکز پژوهش‌ها با شماره ۶۲۴۳-۱۱ در مورد طرح نحوه انجام بازرسی‌های کمی و کیفی کالاهای وارداتی.

ب) آشنایی با فرهنگ و زبان کشورهای مبدأ

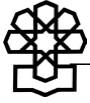
اعزام بازرسان و کارشناسان ایرانی به کشورهای مبدأ جهت انجام مراحل بازرسی کالای وارداتی به عنوان راهکار کوتاه‌مدت انجام بازرسی توسط شرکت‌های صدرصد ایرانی موجب می‌شود که کارشناسان اعزامی با فرهنگ و زبان کشورهای مبدأ آشنا شوند که این اقدام مهارت بازرسان ایرانی را ارتقا می‌دهد.

ج) آشنایی با مقررات، امکانات و تسهیلات کشورهای مبدأ

اشاره شد که به علت عدم وجود شعبه شرکت‌های بازرسی ایرانی در تمام کشورهای مبدأ واردات، لازم است به عنوان راهکاری کوتاه‌مدت، بازرسان ایرانی به این کشورها اعزام شوند. تقسیم‌بندی مناطق مبدأ کالاهای وارداتی کشور و اعزام هدفمند کارشناسان ایرانی به خارج کشور موجب می‌شود که این کارشناسان با مقررات تجاری بومی هر منطقه آشنا شده و امکانات و زیرساخت‌های آن منطقه را ارزیابی کنند و با تسهیلاتی که به بازرگانان و تولیدکنندگان آن مناطق ارائه می‌شود آشنا شوند. استفاده صحیح از تجربیات این کارشناسان می‌تواند گامی مؤثر برای تأسیس شعب شرکت‌های ایران در خارج از کشور باشد.

د) آشنایی با سایر تولیدات و محصولات مشابه کشورهای مبدأ

حضور کارشناسان و بازرسان ایرانی در کشورهای مبدأ واردات موجب می‌شود که این افراد علاوه بر آشنایی و بررسی مراحل ساخت، تولید و انتقال محموله مورد نظر خریدار، با کالاهای مشابهی که در آن کشور تولید می‌شود نیز آشنا شده و اطلاعات مفید و مؤثری در اختیار خریدار بگذارند. برآیند این اقدام با توجه به حساسیت کارشناسان ایرانی به کیفیت کالای وارداتی به کشور می‌تواند در بهبود کالاهای وارداتی مؤثر باشد.

ه) حمایت از شرکت‌های داخلی در مقابل شرکت‌های بزرگ بین‌المللی

حجم فعالیت شرکت‌های بازرسی ایران در شرایط کنونی با توجه به حضور گسترده شرکت‌های بین‌المللی در این حوزه محدود بوده و با توجه به نیروی کار فراوانی که در کشورهای مختلف در اختیار شرکت‌های بین‌المللی هستند میزان گردش مالی این شرکت‌ها بسیار بالا است. شرکت‌های بین‌المللی به دلیل استفاده از بازدهی فزاینده نسبت به مقیاس با کاهش هزینه تمام‌شده روبه‌رو هستند و فضایی انحصاری در این فعالیت به وجود آمده است.

شکستن فضای انحصاری موجود در این بازار و تقویت شرکت‌های ایرانی داخلی موضوعی است که می‌تواند برخی از وابستگی‌ها را قطع کرده و در بلندمدت موجب ارتقای جایگاه شرکت‌های ایرانی شود. هر چند هم اینک تعداد اندکی شرکت ایرانی در این حوزه فعال هستند ولی با حمایت و ایجاد مزیت برای آن‌ها به منظور شکست انحصار شرکت‌های چند ملیتی در سال‌های آینده می‌توان شاهد حضور پررنگ‌تر شرکت‌های ایرانی در این زمینه باشیم.

و) ایجاد فرصت‌های شغلی

با توجه به حجم بالای جمعیت جوان کشور و وجود بیکاری در جوانان به خصوص در حوزه نیروهای تحصیلکرده، توجه به صنایع و مشاغل برخوردار از سطح دانش و تکنولوژی بالا می‌تواند به رفع این مشکلات کمک شایانی کند. توجه و تقویت شرکت‌های داخلی ایرانی موجب گسترش فعالیت آن‌ها شده و با توسعه فعالیت این شرکت‌ها زمینه برای جذب افراد تحصیلکرده، متخصص و نخبه کشور فراهم می‌شود. اعزام نیروهای ایرانی به کشورهای مبدأ جهت انجام بازرسی و آموزش آن‌ها در

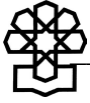
داخل کشور، موجب ایجاد فرصت‌های شغلی جدید و استفاده از پتانسیل نیروهای جوان تحصیلکرده داخلی می‌شود.

ز) توجه بیشتر به منافع ملی کشور

استفاده بیشتر از نیروهای متخصص ایرانی و تقویت شرکت‌های بازرسی ایرانی تأثیر مثبتی در حفظ منافع ملی کشور خواهد داشت. هر چند تمامی شرکت‌های بازرسی در انجام فعالیت‌های خود اصول حرفه‌ای را رعایت کرده و اطلاعات تجاری را به صورت امانتی میان خریدار و فروشنده حفظ می‌کنند. با این حال با توجه به تأثیر مستقیم حساسیت‌های ملی بر کوشش و تلاش در جهت حفظ منافع ملی می‌توان عنوان کرد که بازرسان ایرانی بیشتر از بازرسان خارجی به این مسائل توجه کرده و با حساسیت بیشتری نسبت به مسائلی که منافع ملی کشور را به خطر بیاندازد برخورد می‌کنند.

ح) انتقال دانش به داخل کشور

فرایند بازرسی کمی و کیفی کالاهای وارداتی فرایندی مقطعی و ساده نبوده و همان‌طور که در طرح به آن اشاره شده است از مرحله مواد اولیه و ساخت تا مرحله بسته‌بندی بازرگانی، حمل، تخلیه و انتقال کالا به محل مصرف را شامل می‌شود. حضور کارشناسان و بازرسان ایران در این مراحل و بازدید از خط تولید شرکت‌های بزرگ مزیتی است که می‌توان از آن به‌نحو مطلوبی استفاده کرد. عدم حضور فعال شرکت‌های بازرسی ایرانی در این حوزه کشور ما را از این عامل مهم بی‌بهره کرده و هم‌اکنون این فرصت به بازرسان خارجی همان کشور واگذار می‌شود. مسلماً استفاده مطلوب و بهینه از این فرصت می‌تواند به انتقال دانش فنی و تکنولوژی منجر شده و پیش‌زمینه بومی کردن بسیاری از دانش‌های روز را فراهم آورد.

ط) جلوگیری از خروج ارز

یکی از مشکلاتی که در زمینه فعالیت شرکت‌های خارجی مطرح بوده است خروج منافع حاصل از فعالیت آن‌ها از کشور است. همان‌طور که اشاره شد شرکت‌های بازرسی غیرایرانی در کشور یا شعب شرکت‌های خارجی بین‌المللی هستند یا نماینده آن شرکت‌ها محسوب می‌شوند. این امر موجب می‌شود که سود حاصل از فعالیت این شرکت‌ها به‌طور مستقیم به شرکت‌های اصلی آن‌ها در خارج از کشور منتقل شود. همان‌طور که عنوان شد هم‌اکنون بیش از ۱۱ شرکت خارجی از کشورهای فرانسه، هلند، ژاپن، سوئیس، آلمان و انگلیس در کشور ما فعالیت می‌کنند که بخش عمده‌ای از بازار این صنعت را نیز در اختیار دارند. مسلماً با واگذاری و انتقال فعالیت این شرکت‌ها به شرکت‌های داخلی ایرانی و تقویت حضور ایرانیان در این حوزه به‌دلیل اینکه سرمایه‌گذاری از منابع داخلی تأمین می‌شود، سود شرکت نیز در داخل کشور باقی خواهد ماند و این اقدام در جلوگیری از خروج ارز و سرمایه‌های بالفعل از کشور بسیار مؤثر است.

ی) پیشگیری از نفوذ فروشنده خارجی کالا در انتخاب بازرس

در فرایند انتخاب بازرس و شرکت بازرسی براساس اصول تجارت بین‌الملل حق انتخاب بازرس جزو حقوق خریدار است تا با انجام فرایند بازرسی از تضییع حقوق خریدار کالای وارداتی جلوگیری کند. متأسفانه در شرایط کنونی با توجه به موقعیت و شرایط سیاسی حاکم بر کشور و وابستگی تأمین نیاز داخل از طریق ورود بی‌رویه کالاهای وارداتی، فروشندگان خارجی به خود این اجازه را می‌دهند که در فرایند تعیین بازرس دخالت کرده و انتخاب بازرس براساس تأیید آن‌ها انجام شود. این فرایند موجب می‌شود تا بازرس منتخب فروشنده، منافع فروشنده را در اولویت قرار داده و برای این اقدام

منافع ملی ما را در ورود کالا به شکل واردات با تردید مواجه می‌کند.

ک) ارائه خدمات و رسیدگی به شکایات

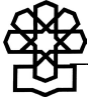
تقویت شرکت‌های بازرسی ایرانی موجب می‌شود تا دسترسی خریداران کالاهای وارداتی به بازرسان و مدیران این شرکت‌ها به راحتی میسر باشد و بتوانند از خدمات پس از فروش شرکت در محل مورد نظر خریدار استفاده کرده و اگر در فرایند انجام بازرسی یا بعد از آن مشکلی ایجاد شد رسیدگی به شکایات خریداران کالا که در داخل کشور هستند به راحتی و سهولت امکان‌پذیر باشد. این درحالی است که پرداخت خسارت وارده به خریداران از سوی شرکت‌های بازرسی خارجی با مشکلات متعددی همراه است و علی‌رغم بروز خطاها و مشکلات متعددی که در بازرسی کالاها توسط شرکت‌های خارجی ایجاد شده است تاکنون خسارتی از سوی آن‌ها پرداخت نشده است. بنابراین تقویت شرکت‌های ایرانی متضمن ارائه خدمات مناسب‌تر به بازرگانان داخلی خواهد بود.

ل) آشنایی با قوانین تجاری داخل کشور

یکی دیگر از مزایای استفاده از شرکت‌های بازرسی ایرانی تسلط بازرسان این شرکت به قوانین بازرگانی ایران است که در تسریع فرایند بازرسی و تسهیل انجام تشریفات مربوط به واردات و صدور گواهینامه بازرسی تأثیرگذار است. عدم آشنایی بازرسان خارجی با قوانین داخلی موجب ایجاد مشکلاتی برای واردکنندگان ایرانی می‌شود که این مشکل با استفاده از کارشناسان داخلی مسلط به قوانین کشور قابل رفع است.

م) تعامل بیشتر شرکت‌های بازرسی ایرانی با مراجع نظارتی

یکی از مسائلی که می‌تواند برخی از مشکلات پیش روی واردات از کشورهای دیگر را مرتفع سازد؛ انعکاس مشکلات موجود در کشورهای خارجی در زمینه بازرسی، عدم

رعایت استانداردهای اجباری، عمومی و... است. شرکت‌های بازرسی ایرانی جهت حمایت از بازرگانان و تجار داخلی می‌توانند موارد تخلف فروشندگان را به مؤسسات نظارتی و حاکمیتی کشور همانند مؤسسه استاندارد ملی و تحقیقات صنعتی منعکس کنند تا سازمان‌های ذی‌ربط درخصوص نحوه معامله با این‌گونه شرکت‌ها تصمیمات صحیحی را اتخاذ کنند.

ن) توانایی بالای بازرسان ایرانی و افزایش آن

یکی از مواردی که به‌عنوان ابهام در این طرح، مطرح شده است، عدم توانایی شرکت‌های ایرانی در انجام بازرسی پروژه‌های حساس و استراتژیک است. این درحالی است که تجربه استفاده از بازرسان ایرانی در پروژه‌هایی مانند متروی تهران و پروژه‌های نیروگاهی این فرضیه را رد می‌کند و نشان می‌دهد که بازرسان ایرانی از قابلیت‌ها و توانایی‌های بسیاری برخوردارند. تمرکز فعالیت‌های بازرسی توسط نیروهای داخل کشور، موجب تقویت این قابلیت‌ها شده و آینده‌ای درخشان را در صنعت بازرسی در ایران ایجاد خواهد کرد.

س) جلوگیری از تبانی بازرس با فروشنده

درحال حاضر در بیشتر موارد با دخالت و اعمال نفوذ فروشنده، بازرس از میان بازرسان بومی کشور مبدأ واردات انتخاب می‌شود که این امر موجب تقویت احتمال تبانی میان بازرس و فروشنده و افزایش احتمال بی‌توجهی بازرس نسبت به وظایف خود در قبال خریدار و رعایت استانداردهای لازم به نفع فروشنده می‌شود. انتخاب بازرس از کارشناسان داخلی و به انتخاب خریدار این عدم احساس مسئولیت و مشکلات موجود در این زمینه را مرتفع می‌کند.

۲-۳. دیدگاه‌های مختلف مخالفان طرح

جهت نقد طرح و دستیابی به نقاط ضعف آن و ارائه پیشنهادی اجرایی و عملی، برخی از شرکت‌های بازرسی ایرانی و خارجی در این حوزه،^۱ مواردی را مطرح کرده‌اند که در ذیل به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود.

الف) لزوم توجه به پراکندگی کشورهای مبدأ واردات

بخش عمده‌ای از کالاهای مورد نیاز کشور از طریق واردات از خارج قلمرو گمرکی کشور تأمین می‌شود. بنابراین انجام بازرسی کالاهای وارداتی شامل بازرسی قبل از حمل و ارزیابی انطباق کالا با استانداردهای اجباری که شامل بازرسی کمیت، کیفیت، نظارت، بارگیری و... است در نقاط پراکنده‌ای از جهان شامل بنادر مهم تجاری و شهرهای کوچک کشورهای آسیایی، آفریقایی، اروپایی، آمریکایی و... صورت می‌پذیرد که تعدد کشورها، گستردگی بنادر و فرودگاه‌های کشور مبدأ کالا و معضلات حمل و نقل بین‌المللی و عدم توانایی در جوابگویی به موقع به این اقدامات می‌تواند موجب اختلال و رکود در امر تجارت شود.

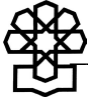
۱. جهت نقد و ارزیابی نظر مخالفان طرح از دیدگاه چهار شرکت زیر استفاده شده است:

الف) نامه مورخ ۱۳۸۶/۵/۷ جامعه ممیزی و بازرسی ایران به مرکز پژوهش‌ها با شماره MD/07/L/0163/AI با موضوع طرح نحوه انجام بازرسی‌های کمی و کیفی کالاهای وارداتی.

ب) نامه مورخ ۱۳۸۶/۵/۱۴ شرکت بازرسی کاروران (Omic) به مرکز پژوهش‌ها با شماره ۸۶/۹۵۱ با موضوع بررسی ماده واحد در مورد شرکت‌های بازرسی.

ج) نامه مورخ ۱۳۸۶/۵/۱۵ شرکت SGS ایران به مرکز پژوهش‌ها با شماره ۸۶/۰۰۸۵۲/م با موضوع طرح نحوه انجام بازرسی‌های کمی و کیفی کالاهای وارداتی.

د) نامه مورخ ۱۳۸۶/۵/۷ شرکت لوید آلمان به مرکز پژوهش‌ها با شماره 07/L/0116/MD با موضوع طرح نحوه انجام بازرسی‌های کمی و کیفی کالاهای وارداتی توسط شرکت‌های بازرسی ایرانی با صددرصد سهام افراد ایرانی.

با توجه به موارد فوق حضور کارشناسان و بازرسان ایرانی در تمامی نقاط جهان برای بازرسی کالای وارداتی کشور امری است که در اجرایی کردن این طرح و بالا بردن هزینه برای تجارت ابهاماتی را وارد می‌سازد.

به دلیل پراکندگی مبادی واردات کشور در نقاط مختلف جهان لازم است شرکت‌های بازرسی‌کننده در این مکان‌ها حضور دائمی داشته باشند تا بتوانند این نقاط را به شکل مستمر پوشش دهند. حضور دائمی بازرسان از این‌رو الزامی است که ممکن است مراحل بازرسی از مرحله طراحی تا تولید و تحویل به عرضه‌کننده را شامل شود. در این صورت لازم است، شرکت بازرسی‌کننده در تمام طول مدت طراحی، ساخت و عرضه که در برخی موارد مدت زمان زیادی به طول می‌انجامد در دسترس بوده و به بازرسی مستمر بپردازد.

با توجه به تنوع کالاهای وارداتی، تعدد کشورهای صادرکننده و واردکننده و وسعت جغرافیایی بعضی از کشورهای عمده تجاری و کشورهای بزرگ صنعتی، شرکت‌های بازرسی بین‌المللی جهت تسریع در انجام درخواست‌های بازرسی، دفاتر نمایندگی و شعبات و آزمایشگاه‌های خود را در اکثر این کشورها تأسیس کرده‌اند که این دفاتر با دریافت اطلاعات اولیه و تعیین نوع و دامنه حدود بازرسی از سوی شعبه یا نمایندگی خود در ایران به کلیه بازرگانان و واردکنندگان ایرانی خدمات ارائه می‌کنند. علاوه بر وجود موانع اجرایی و بالا رفتن هزینه تجارت با اعزام کارشناسان و بازرسان ایرانی به تمام نقاط دنیا، عدم آشنایی به زبان در مطالعه مدارک، محاوره و بررسی‌های مورد نظر و همچنین عدم آشنایی با ضوابط و مقررات خاص کشور تولیدکننده کالا مشکلاتی است که بازرسان ایرانی با آن‌ها مواجه خواهد شد. حتی

احتمال ممانعت یا ایجاد مشکلات در زمینه تردد به مراکز تولیدی، کارخانجات و حتی بخش‌هایی از کشور تولیدکننده برای کارشناسان ایرانی وجود دارد، که این امر در مورد کارشناسان بومی به راحتی قابل حل است.

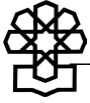
ب) مغایرت با قوانین داخلی کشورها

حضور کارشناسان ایرانی در برخی از کشورها با توجه به قوانین آن‌ها نیز با مشکلاتی همراه است. برای مثال در برخی کشورها، فعالیت شرکت‌های مستقل خارجی با موانعی روبه‌رو است و معمولاً این شرکت‌ها به‌عنوان شعبه یا نمایندگی به فعالیت می‌پردازند که این موضوع در مورد بازرسان ایرانی نیز در بسیاری از کشورها صادق است.

ج) تعدد و تنوع تخصص‌های مورد نیاز

کالاهای وارداتی از طیف بسیار گسترده‌ای تشکیل شده‌اند که از مواد خام و محصولات ساده تا تجهیزات و ماشین‌آلات بسیار پیچیده را شامل می‌شوند. بازرسی کالاها فرایندی کاملاً تخصصی است و بازرس یا مأمور بازرسی لازم است از دانش کافی در این خصوص برخوردار باشد و با استانداردهای مربوط به این حوزه کاملاً آشنایی داشته باشد. بنابراین وجود حوزه‌های متفاوت در امر بازرسی و پیچیدگی تکنولوژیک برخی از کالاها موجب می‌شود که موضوع امکانات اولیه و تخصصی شرکت‌های ایرانی در این خصوص نیازمند به تحلیل و بررسی باشد.

با توجه به تنوع و تعدد این تخصص‌ها حتی شرکت‌های بین‌المللی نیز حسب مورد و بسته به نوع و طبقه‌بندی کالاها مجبورند علاوه بر استفاده از توانایی‌های خود از امکانات و تسهیلات و حتی منابع انسانی دیگر به‌صورت پیمانکار فرعی بهره‌برداری کنند که این اقدامات معمولاً توسط دفاتر و نمایندگی‌ها یا شعب این شرکت‌ها

در کشورهای مبدأ انجام می‌شود؛ زیرا اعزام افراد متخصص معمولاً هزینه بالایی داشته و استفاده از پیمانکاران محلی از صرفه اقتصادی بیش‌تری برخوردار است. در شرایطی که شرکت‌های بازرسی ایرانی فاقد نیروی انسانی متخصص و با تجربه باشند لازم است افراد دیگری از کارشناسان متخصص خارجی اعزام شوند که این امر علاوه بر وارد کردن هزینه اضافی به بنگاه، هدف اولیه طرح را نیز با ابهام مواجه می‌سازد.

د) افزایش هزینه بازرسی

هزینه بازرسی شامل هزینه ارائه خدمات بازرسی و هزینه‌های جانبی مانند مسافرت، آزمایشگاه و... به مقدار زیادی به حضور بازرس در محل و حجم عملیات بازرسی در حوزه و محدوده جغرافیایی خاص بستگی دارد. لذا در صورت عدم حضور بازرس در محل بازرسی لازم است بازرس از نقطه دیگری به کشور مبدأ مسافرت کند. بنابراین هزینه‌های جانبی قابل توجهی به شرکت تحمیل می‌شود که به‌طور مستقیم باید با افزایش هزینه بازرسی جبران شود.

امکانات و نمایندگی‌های شرکت‌های بین‌المللی به حدی است که نیازی به اعزام بازرس به اقصی‌نقاط دنیا ندارند ولی شرکت‌های بازرسی ایرانی درحال حاضر فاقد نیروی انسانی متخصص و با تجربه در تمام نقاط دنیا هستند. اعزام بازرسان متخصص غیربومی به‌صورت موقت یا مستمر که بعضاً ممکن است به همراه خانواده باشد هزینه بازرسی را غیرمعمول و غیراقتصادی می‌کند.

ه) فقدان نیروی متخصص کافی

با توجه به گستردگی بازرسی کالاهای وارداتی در اقصی‌نقاط دنیا، عدم امکان ایجاد شعبه یا نمایندگی در تمام کشورهای طرف وارداتی، فقدان بازرسان ایرانی با تجربه در

تمامی زمینه‌های تخصصی و افزایش هزینه‌های بازرسی که موجب عدم رقابت فعالیت شرکت می‌شود؛ شرکت‌های بازرسی ایرانی ناچار هستند که بازرسی‌های خود در کشورهای خارجی را با انعقاد قرارداد به صورت پیمانکاری و پیمان‌سپاری به شرکت‌های خارجی واگذار کنند که این امر هدف اصلی طرح را با خدشه مواجه می‌سازد.

و) ایجاد انحصار برای بازرسی و محدودیت انتخاب و اجبار در تعیین بازرس
معمولاً در بازرسی قبل از حمل، شرکت بازرسی‌کننده توسط خریدار با توافق فروشنده انتخاب می‌شود تا شخصیت مستقل شرکت بازرسی‌کننده حفظ شود و به طور طبیعی خریدار و فروشنده باید برای تعیین بازرس از آزادی عمل نسبی برخوردار باشند. بنابراین در ابتدا خریدار باید نوع و مشخصات کمی و کیفی کالا یا خدمات مورد معامله و حدود و نحوه بازرسی از کالا یا خدمات را در قرارداد خرید و در شرایط اعتبار اسنادی مشخص کند.

خریدار یا تأمین‌کننده سرمایه فهرستی از شرکت‌های بازرسی را به فروشنده معرفی می‌کند و با توافق طرفین یکی از این شرکت‌ها انتخاب می‌شود زیرا هر چند خریدار که سرمایه غالب را برای خرید به معامله تزریق کرده است معرفی‌کننده اصلی شرکت بازرسی است ولی به دلیل رعایت حفظ بی‌طرفی و ارائه اطمینان به طرف مقابل سعی می‌شود این انتخاب با تفاهم صورت پذیرد. هرگونه اجبار و الزام به دو طرف معامله برای استفاده از یک بازرس خاص ممکن است استقلال عمل بازرس و اعتبار حقوقی نتایج حاصله را تحت‌الشعاع قرار دهد و امر بازرسی را به ضرر طرف دیگر مخدوش سازد.

بنابراین در انجام بازرسی نه تنها نباید انحصارطلبی کرد بلکه لازم است با ایجاد ضوابط صحیح، صحنه رقابت بین‌المللی را در ارائه هر چه بهتر خدمات بازرسی در

رقابتی سالم هموار کرد. انحصارطلبی و جلوگیری از رقابت سالم در ارائه خدمات بازرسی توسط شرکت مستقل بازرسی و همچنین محدود کردن یا تعیین تکلیف برای بخش خصوصی از جمله مواردی است که اصل بی‌طرفی را با ابهام روبه‌رو می‌سازد و زمینه‌ساز بروز مشکلات عدیده‌ای در امور تجارت می‌شود.

ز) لزوم توجه به اصول تجارت بین‌الملل، موافقت‌نامه‌های جهانی و WTO
بازرسی قبل از حمل و ارزیابی انطباق استانداردها، بخش‌های مهمی از قوانین و استانداردهای تجارت بین‌المللی و موافقت‌نامه‌های سازمان تجارت جهانی را تشکیل می‌دهند و انجام این امور لازم است با رعایت این قوانین و استانداردها انجام شود. اعمال ضوابط و شرایط ویژه و خاص تجاری، اقتصادی و ... می‌تواند موجب بروز معضلات و مشکلات عدیده‌ای در پیش‌روی فعالیت شرکت‌های بازرسی ایرانی شود. زیرا ایجاد هرگونه محدودیت می‌تواند مجوزی برای عمل متقابل سایر کشورهای صادرکننده و واردکننده کالا از ایران شده و مشکلی مشابه انتقال برخی شرکت‌های ایرانی به کشورهای همسایه (مانند امارات) ایجاد شود. در حالت کلی نیز ایجاد محدودیت و انحصار در امور بازرسی در تضاد آشکار با مقررات WTO است. زیرا وضع قوانین محدودکننده دادوستد بین شرکت‌های داخلی و خارجی با اصول تجارت آزاد در تضاد بوده و مسلماً با هدف رفع موانع تجارت آزاد جهت الحاق ایران به سازمان جهانی تجارت نیز در تضاد است.

ح) مغایرت با رقابتی شدن فضای کسب‌وکار

فعالان تجاری شاغل در بخش خصوصی می‌باید بتوانند هر شرکت بازرسی داخلی و خارجی را براساس صرفه‌های اقتصادی خود انتخاب کنند و تکلیف و اجبار بخش

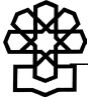
خصوصی به انتخاب شرکت‌هایی خاص به‌عنوان مانعی پیش‌روی فضای کسب‌وکار در بخش خارجی تلقی شده و با اهداف تجارت آزاد در تضاد است.

قبل از اتخاذ سیاست‌های محدودکننده‌ای مانند حکم ماده واحده این طرح، لازم است شرکت‌های بازرسی صددرصد ایرانی با همسویی با ضوابط و مقررات جهانی و کسب اعتبار از طریق ارائه خدمات بازرسی ملی و فراملی جایگاه خود را در این رقابت جهانی در درازمدت تثبیت کنند که در این صورت نیازی به اجرای حمایت‌های قانونی مستقیم نبوده و بسیاری از فعالان حوزه تجارت به‌صورت داوطلبانه از شرکت‌های بازرسی داخلی استفاده می‌کنند. بدون انجام این اقدامات محدود کردن فعالیت شرکت‌های خارجی می‌تواند باعث بروز مشکلات جدی در امر تجارت داخلی و خارجی و ایجاد مشکل در روابط تجاری با دیگر کشورها شود.

ط) توجه به سرمایه‌گذاری خارجی

ایجاد محدودیت برای فعالیت شرکت‌های خارجی در یک موضوع خاص به‌طور مستقیم بر سرمایه‌گذاری شرکت‌های خارجی در آن حوزه مؤثر است. علاوه بر این انجام چنین اقداماتی فراتر از آثار اقتصادی موجب بروز مشکلاتی در حوزه‌های سیاسی، فنی و روابط بین‌الملل نیز می‌شود. توجه به این نکته ضروری است که تجربیات فعلی کشور در حوزه بازرسی کیفی کالاها به واسطه ارتباط شرکت‌های ایرانی با شعب و نمایندگی‌های شرکت‌های خارجی و تعامل این شرکت‌ها با یکدیگر به‌وجود آمده است و تفکر تجارت در فضای یکطرفه و انتزاعی تفکری صحیح نیست.

توجه به لزوم سرمایه‌گذاری خارجی از نظر انتقال تکنولوژی و ورود سرمایه به کشور، امری ضروری است که با اعمال این طرح با مشکلاتی مواجه خواهد شد و

امنیت سرمایه‌گذاری خارجی در کشور را با خدشه مواجه می‌سازد. با توجه به لزوم اجرایی شدن سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی توجه ویژه به آزادسازی فعالیت‌های اقتصادی و امنیت سرمایه امری ضروری تلقی می‌شود.

ی) عدم ایجاد اشتغال

یکی از اهداف اصلی این طرح ایجاد اشتغال برای افراد ایرانی است. لازم به ذکر است که هم‌اکنون نیز افراد شاغل در شرکت‌های بازرسی خارجی را کارشناسان ایرانی تشکیل می‌دهند و اصولاً یکی از راهکارهای ایجاد اشتغال استفاده از سرمایه‌گذاری‌های خارجی به‌خصوص در حوزه‌های دانش‌محور و مبتنی بر فعالیت نیروی انسانی مانند بازرسی است. بنابراین حذف شرکت‌های خارجی به معنای حذف تعدادی از فرصت‌های شغلی است که هم‌اکنون در اختیار افراد ایرانی قرار دارد. حکم ارائه شده در ماده واحده متضمن ایجاد شرایطی جدید نیست؛ زیرا شرکت‌های خارجی اقدام به تأسیس شرکتی صددرصد ایرانی به‌صورت صوری کرده و نیروهای خود را به شرکت‌های جدید انتقال می‌دهند و انجام این اقدام تنها به معنای جابه‌جایی ثبتي و اسمی شرکت‌ها و فرصت‌های شغلی است. توجه به نیروهای کارآمد داخلی و پرورش استعدادهای کارشناسان ایرانی تنها در فضایی رقابتی و آزاد امکان‌پذیر است و ایجاد انحصار برای شرکت‌های ایرانی به‌وسیله خارج کردن رقبای فعال آن‌ها توسط ابزار قانون‌گذاری خود به رکود در این بازار منجر خواهد شد.

ک) عدم دستیابی به هدف انتقال دانش

به‌طور کلی هدف دستیابی به انتقال تکنولوژی از طریق بازرسی کالاهای وارداتی با ابهاماتی همراه است. بخش عمده‌ای از کالاهای وارداتی کشور را مواد اولیه، خام،

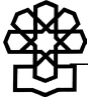
قطعات منفصله و نیمه‌ساخته تشکیل می‌دهند. براساس آمار گمرک ایران^۱ حدود ۸۰ درصد واردات کشور در دهه گذشته را کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای تشکیل می‌دهند که فرایند ارزش افزوده‌ای روی آن‌ها صورت نگرفته تا توسط بازرس رؤیت شود و انتقال دانش و فناوری صورت پذیرد.

در مورد ۲۰ درصد دیگر کالاها که کالای ساخته شده مصرفی هستند نیز، عدم برخورداری از جایگاه مناسب در تجارت خارجی موجب شده است که در اکثر موارد بازرسی به صورت دیداری انجام شده و بازرس ایرانی تنها کالا را به شکل آماده شده و در محلی غیر از محل تولید مشاهده کند و اطلاعاتی از روند تولید به دست نیاورد تا بتواند به انتقال دانش اقدام کند، درحالی که شرکت‌های بازرسی همان کشور به علت وجود روابط عمومی قوی‌تر می‌توانند از نظارت خود بر روند تولید کالاها به نفع صاحب کالا استفاده کنند.

ل) عدم تعمیم حکم کالاهای دفاعی و امنیتی به کالاهای معمولی

در میان کالاهای معمولی و عادی که جهت مصرف به کشور، وارد می‌شوند برخی کالاهای خاص وجود دارند که از ماهیت کالاهای استراتژیک مانند کالاهای دفاعی و امنیتی برخوردارند. به منظور حفظ و حراست از اطلاعات این کالاها، بازرسی مربوط توسط شرکت‌هایی خاص انجام می‌شود. مثل ادوات و تجهیزات جنگی و ماشین‌آلات نیروگاهی که به سفارش ایران در کشور مبدأ ساخته می‌شود. مسلماً بازرسی این کالاها به طور دقیق در حین ساخت انجام می‌شود و تا تحویل کالا به کشور به طور مستمر ادامه

۱. نامه مورخ ۱۳۶۸/۱/۲۹ گمرک جمهوری اسلامی ایران به مرکز پژوهش‌ها با شماره ۲۱۴۴۳ درخصوص تفکیک واردات کشور در سال‌های ۱۳۷۷-۱۳۸۵.

می‌یابد. تعمیم حکم مربوط به کالاهای خاص به تمامی کالاهای عادی، صحیح نیست؛ زیرا در انجام تجارت تحلیل هزینه - فایده براساس اصول اقتصادی صورت می‌پذیرد که کالاهای خاص به دلیل مسائل امنیتی و اطلاعاتی از این حکم مستثنا هستند.

م) لزوم توجه و مقایسه ظرفیت‌های شرکت‌های خارجی و ایرانی

جهت اتخاذ هرگونه سیاست محدودکننده و حذفی درخصوص فعالیت شرکت‌های بازرسی خارجی لازم است فرایند بازرسی کالا از نظر آمار و ارقام و ظرفیت و توان شرکت‌های داخلی و خارجی مورد مقایسه قرار گیرد تا در صورت عدم وجود ظرفیت لازم برای پر کردن خلأ حضور شرکت‌های بازرسی خارجی توسط شرکت‌های ایرانی، این اقدام موجب کاهش سطح بازرسی‌ها و اختلال در فرایند بازرسی و لطمه به منافع خریداران نشود.

ایجاد امکانات آزمایشگاهی، تجهیزات، ابزارهای اندازه‌گیری و ارائه آموزش‌های تخصصی برای پرورش بازرسان ایرانی در داخل، امری زمان‌بر و هزینه‌بر است و بدون پیش‌بینی جایگزینی مناسب برای انجام این فعالیت‌ها، حذف قانونی شرکت‌های بازرسی خارجی، تجارت کشور را با لطماتی مواجه می‌سازد. ایجاد این صدمات تنها منحصر به واردات نیست و با توجه به اینکه بخش عمده‌ای از واردات در فرایند صادرات کشور مجدداً مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ افت کیفی کالاهای وارداتی منجر به اختلال در تولید کالاهای صادراتی نیز خواهد شد.

ن) وجود نظارت بر فعالیت شرکت‌های خارجی

شرکت‌های بازرسی بین‌المللی براساس ضوابط مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران و بانک مرکزی از طریق دفاتر نمایندگی یا شعب خود در ایران به ارائه خدمات

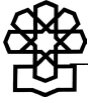
بازرسی در زمینه بازرسی قبل از حمل کالاهای وارداتی از طریق دفاتر و شعبات ذی‌ربط در کشورهای مبدأ یا تولیدکننده مبادرت می‌کنند. از این جهت فعالیت آن‌ها مطابق با مجوز صادره از سوی مراجع نظارتی بوده و مبالغی نیز به‌عنوان سپرده جهت پرداخت خسارت از آن‌ها اخذ می‌شود. بنابراین اعمال نظارت بر فعالیت آن‌ها به‌طور کامل صورت می‌پذیرد.

قدرت مالی و کارشناسی بالای شرکت‌های بین‌المللی موجب می‌شود که مشکلی از نظر طرح شکایت و پرداخت خسارت برای این شرکت‌ها به‌وجود نیاید درحالی‌که شرکت‌های بازرسی‌کننده ایرانی به علت مشکلات نقدینگی و ضعیف بودن سرمایه به ناچار سپرده اندکی در بانک مرکزی دارند و عمدتاً نمی‌توانند پوشش کاملی برای خسارات احتمالی ارائه کنند.

۴. جمع‌بندی نظرات مختلف و نتیجه‌گیری

مدافعان لایحه به‌طور کلی به ۱۵ حوزه ذیل به‌عنوان مزایای اعمال این طرح اشاره داشتند:

۱. کسب تجربه و تخصص برای بازرسان ایرانی،
۲. آشنایی با فرهنگ و زبان کشورهای مبدأ،
۳. آشنایی با مقررات، امکانات و تسهیلات کشورهای مبدأ،
۴. آشنایی با سایر تولیدات و محصولات مشابه کشورهای مبدأ،
۵. حمایت از شرکت‌های داخلی در مقابل شرکت‌های بزرگ بین‌المللی،
۶. ایجاد فرصت‌های شغلی،

۷. توجه بیشتر به منافع ملی کشور،

۸. انتقال دانش به داخل کشور،

۹. جلوگیری از خروج ارز،

۱۰. پیشگیری از نفوذ فروشنده خارجی کالا در انتخاب بازرس،

۱۱. ارائه خدمات و رسیدگی به شکایات،

۱۲. آشنایی با قوانین تجاری داخل کشور،

۱۳. تعامل بیشتر شرکت‌های بازرسی ایرانی با مراجع نظارتی،

۱۴. توانایی بالای بازرسان ایرانی و افزایش آن،

۱۵. جلوگیری از تبانی بازرس با فروشنده.

علی‌رغم دلایل متعدد فوق که طرح مذکور را تأیید می‌کنند مواردی نیز وجود دارند که ابهاماتی را درخصوص اجرایی شدن این طرح ارائه می‌دهند که به شرح زیر توسط مخالفان بیان شده است:

۱. لزوم توجه به پراکندگی کشورهای مبدأ واردات،
۲. مغایرت با قوانین داخلی کشورها،
۳. تعدد و تنوع تخصص‌های مورد نیاز،
۴. افزایش هزینه بازرسی،
۵. فقدان نیروی متخصص کافی،
۶. ایجاد انحصار برای بازرسی و محدودیت انتخاب و اجبار در تعیین بازرس،
۷. لزوم توجه به اصول تجارت بین‌الملل، موافقت‌نامه‌های جهانی و WTO،
۸. مغایرت با رقابتی شدن فضای کسب‌وکار،

۹. توجه به سرمایه‌گذاری خارجی،

۱۰. عدم ایجاد اشتغال،

۱۱. عدم دستیابی به هدف انتقال دانش،

۱۲. عدم تعمیم حکم کالاهای دفاعی و امنیتی به کالاهای معمولی،

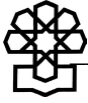
۱۳. لزوم توجه و مقایسه ظرفیت‌های شرکت‌های خارجی و ایرانی،

۱۴. وجود نظارت بر فعالیت شرکت‌های خارجی.

در تعاریف تجارت بین‌الملل، حمایت^۱ یا حمایت‌گرایی^۲ به عملی از طرف دولت اطلاق می‌شود که جریان تجاری را از حالت آزاد خارج کند. به اعتقاد اقتصاددانان کلاسیک هرگونه مداخله‌ای از طرف دولت به کاهش رفاه عمومی و جهانی منجر می‌شود و عدم دخالت دولت منجر به تخصیص بهینه منابع خواهد شد زیرا تولیدکنندگان و ارائه‌دهندگان خدمات، کالا و خدمت خود را در مناطقی که دارای مزیت نسبی هستند ارائه می‌دهند و توجه به تخصص‌گرایی بین‌المللی موجب استفاده بهینه از عوامل تولید و منابع موجود می‌شود.

با این حال یکی از عواملی که موجب می‌شود کشورهای در حال توسعه از اعمال سیاست‌های حمایتی منافی را حاصل کنند توجه به صنایع نوزاد و نوپاست؛ یعنی لازم است برای ایجاد بنگاه‌ها در صنایع جدید، حمایت‌هایی از طرف دولت به صورت موقت اعمال، تا فضای رقابتی برای ورود بنگاه‌های داخلی به این صنعت ایجاد شود. در این مواقع دولت به‌طور موقت با اعمال موانع غیرتعرفه‌ای شرایط رقابتی را برای بنگاه‌های خارجی محدود کرده و با حمایت از بنگاه‌های داخلی سعی می‌کند تا برای

1. Protection
2. Protectionism

فعالیت آن‌ها مزیت ایجاد کند.

این اقدام فقط زمانی صورت می‌پذیرد که بنگاه‌های داخلی زمینه رشد و پیشرفت را داشته باشند و بتوانند در کوتاه‌مدت نیاز خود به کمک‌های حمایتی دولت را از طریق افزایش کارایی و بازدهی نسبت به مقیاس جبران کنند.

البته در اعمال این‌گونه سیاست‌ها لازم است به سیاست‌های مقابله به مثل تهاجمی^۱ از طرف شرکای تجاری نیز توجه شود. زیرا کشورهای طرف تجاری در قبال وضع قوانین داخلی که از طرف آنان غیرمنصفانه قلمداد شود معمولاً به اقداماتی تلافی‌جویانه دست‌زده و این اقدامات موجب تضعیف حسن نیت تجاری و سیاسی بین کشورها (به‌خصوص در مواردی که موافقت‌نامه‌های تجاری قبلی وجود داشته باشد) خواهد شد.

همچنین شایان ذکر است که توسعه و گسترش شرکت‌های بازرسی ایرانی از طریق فعالیت بخش دولتی در این زمینه با اهداف قانونی و برنامه‌ای مانند کوچک‌سازی دولت و سیاست‌های کلی اصل ۴۴ ابلاغی از طرف مقام معظم رهبری در راستای توسعه فعالیت‌های بخش خصوصی و غیردولتی در تضاد و تعارض است. به‌خصوص اینکه منظور از فعالیت دولتی شرکت‌های بازرسی تنها به ثبت حقوقی شرکت بازنمی‌گردد بلکه به نوع عملکرد اجرایی آن‌ها برمی‌گردد که ابعاد مالکیتی و مدیریتی را نیز شامل می‌شود و در این صورت بسیاری از بنگاه‌های زیرمجموعه دستگاه‌های عمومی نیز به‌گونه‌ای به شکل بنگاه دولتی اداره شده و به فعالیت ادامه می‌دهند. به این ترتیب حمایت و گسترش شرکت‌های بازرسی ایرانی در بخش‌های دولتی و یا عمومی نمی‌تواند با موضوع خصوصی‌سازی هماهنگی داشته باشد.

1. Aggressive Reciprocity

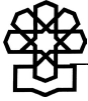

توسعه و پیشرفت فعالیت‌های داخلی در گرو تعامل هوشمند و آگاهانه با اقتصاد جهانی است. اختلال در فضای رقابتی بنگاه‌های کشور با فعالان بین‌المللی نه تنها موجب رشد و پیشرفت آنان نشده بلکه آن‌ها را به سمت انزوا و رکود سوق داده و پویایی و کارایی آنان را کاهش می‌دهد. بنابراین به‌عنوان توصیه‌ای سیاستی می‌توان عنوان کرد که در این موارد لازم است با پرهیز از حذف فضای رقابتی، سیاست‌هایی را به‌منظور حمایت از بنگاه‌های داخلی در کوتاه‌مدت و مطابق برنامه زمان‌بندی اتخاذ کرد تا از ورود آن‌ها به صنعتی جدید حمایت شده ولی به فضای رقابتی موجود آسیبی وارد نشود.

توجه به این مهم وقتی بیش‌تر ضرورت پیدا می‌کند که به کاستی‌ها و مشکلات حذف بنگاه‌های خارجی بی‌توجه بوده و بدون پیش‌بینی و ایجاد ظرفیت‌های جدید در داخل سیاست‌های حذفی و تحدیدی را اتخاذ کنیم.

از این‌رو پیشنهاد می‌شود که:

۱. این طرح تنها کالاهای خاصی که به منظور مسائل دفاعی و امنیتی به کشور وارد می‌شود را شامل شود تا اهداف مورد نظر طراحان طرح از نظر مسائل امنیتی تأمین شود.
۲. ضمن پرهیز از اختلال در فضای رقابتی که خود موجب کاهش سطح کیفی بنگاه‌های داخلی می‌شود، می‌توان به‌دلیل نوپا بودن ارائه خدمات در این صنعت جدید بنگاه‌های داخلی ایرانی را در یک برنامه زمان‌بندی مورد حمایت کوتاه‌مدت قرار داد تا بتوانند در فضایی رقابتی پیشرفت کرده و ضمن پرهیز از معایب و مشکلاتی که این طرح ایجاد می‌کند به تمامی اهداف مورد نظر طراحان نیز دست یافت. برای مثال می‌توان پیشنهاد کرد که بازرسی کالاهای وارداتی مربوط به بخش دولتی توسط شرکت‌های بازرسی ایرانی دارای بیش از ۵۱ درصد سهام افراد ایرانی انجام شود.

۱. صادقی یارندی، سیف‌ا...، طارم سری، مسعود، «فرهنگ توصیفی اصطلاحات تجارت بین‌المللی و سازمان جهانی تجارت WTO»، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، تهران، ۱۳۸۵.
۲. طرح دو شوری «نحوه انجام بازرسی‌های کمی و کیفی کالاهای وارداتی توسط شرکت‌های بازرسی ایرانی با صد درصد سهام افراد ایرانی»، دوره هفتم، سال چهارم، شماره چاپ ۱۷۷۸، شماره ثبت ۶۹۹.
۳. گزارش شور اول طرح «نحوه انجام بازرسی‌های کمی و کیفی کالاهای وارداتی توسط شرکت‌های بازرسی ایرانی با صد درصد سهام افراد ایرانی» مصوب جلسه ۱۳۸۶/۴/۳ کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی، شماره چاپ ۱۸۱۸، شماره ثبت ۶۹۹.
۴. گزارش عملکرد شرکت‌های بازرسی از سال ۲۰۰۳، مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، ۱۳۸۶: [http://www.isiri.org/html/Davar/HTML/Amalkard%20Sherkathaieh%20Bazresi%20\(2003-2006\).pdf](http://www.isiri.org/html/Davar/HTML/Amalkard%20Sherkathaieh%20Bazresi%20(2003-2006).pdf)
۵. مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی، اداره کل بازرسی کالا و امور صادرات و واردات، دبیرخانه هیئت ارزیاب، فهرست شماره (۱)، شرکت‌های بازرسی مورد تأیید مؤسسه استاندارد (بخش واردات)، خرداد ۱۳۸۶. http://www.isiri.org/html/Davar/HTML/khordad86V_1_%20IMPORT.pdf
۶. نامه مورخ ۱۳۸۶/۵/۷ جامعه ممیزی و بازرسی ایران به مرکز پژوهش‌ها با شماره MD/07/L/0163/AI با موضوع طرح نحوه انجام بازرسی‌های کمی و کیفی کالاهای وارداتی.
۷. نامه مورخ ۱۳۸۶/۱/۲۹ گمرک جمهوری اسلامی ایران به مرکز پژوهش‌ها با شماره ۲۱۴۴۳ درخصوص تفکیک واردات کشور در سال‌های ۱۳۷۷-۱۳۸۵.
۸. نامه مورخ ۱۳۸۶/۵/۱۴ شرکت بازرسی کاروران (OMIC) به مرکز پژوهش‌ها با شماره ۸۶/۹۵۱ با موضوع بررسی ماده واحده در مورد شرکت‌های بازرسی.

۹. نامه مورخ ۱۳۸۶/۵/۱۵ شرکت SGS ایران به مرکز پژوهش‌ها با شماره ۸۶/۰۰۸۵/م با موضوع طرح نحوه انجام بازرسی‌های کمی و کیفی کالاهای وارداتی.
۱۰. نامه مورخ ۱۳۸۶/۵/۷ شرکت لوید آلمان به مرکز پژوهش‌ها با شماره 07/L/0116/MD با موضوع طرح نحوه انجام بازرسی‌های کمی و کیفی کالاهای وارداتی توسط شرکت‌های بازرسی ایران با صد درصد سهام افراد ایرانی.
۱۱. نامه مورخ ۱۳۸۶/۵/۱۵ شرکت بازرسی مهندسی و صنعتی ایران به مرکز پژوهش‌ها با شماره ۲۲/۹۱۱۴/ع با موضوع بررسی طرح نحوه انجام بازرسی‌های کمی و کیفی کالاهای وارداتی.
۱۲. نامه مورخ ۱۳۸۶/۵/۱۷ شرکت بازرسی کیفیت و استاندارد ایران به مرکز پژوهش‌ها با شماره ۱۱-۶۲۴۳ در مورد طرح نحوه انجام بازرسی‌های کمی و کیفی کالاهای وارداتی.
13. Doing Business in 2006 (Creating Jobs), World Bank and the International Finance.

شماره مسلسل: ۸۵۸۲

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: اظهارنظر کارشناسی درباره: «طرح نحوه انجام بازرسیهای کمی و کیفی کالاهای وارداتی توسط شرکتهای بازرسی ایرانی با صددرصد سهام افراد ایرانی»

Report Title: Assessment About Quantitative and Qualitative Surveillance of Imported Goods by Iranians Companies.

نام دفاتر: مطالعات اقتصادی (گروه بازرگانی)، دفتر حقوقی، دفتر زیربنایی

تهیه و تدوین: سعید غلامی باغی

ناظر علمی: فتح... تاری

متقاضی: کمیسیون اقتصادی

ویراستار: _____

واژه‌های کلیدی و معادل انگلیسی آنها:

۱. بازرسی قبل از حمل (Preshipment Inspection)

۲. نظارت (Surveillance)

۳. حمایت (Protection)

۴. مقابله به مثل تهاجمی (Aggressive Reciprocity)

منابع و مأخذ تهیه گزارش:

در انتهای گزارش درج شده است.

تاریخ انتشار: ۱۳۸۶/۷/۷